

19. Præpositi nomen, & officium à Monasteriis ad Capitula secularia traditum est, sicut & illud Decani.

Quod Præpositos attinet, illi Sæculo VI. erant in Monasteriis Benedicinis, qui tum fere soli erant Monachi Occidentis, quasi secundi Abbates, id quod colligitur ex Regula S. Patris c. 65, ubi ait: *Sapius contingit, ut per Ordinationem Præpositi scandala oriantur, dum æstimantes se secundos Abbates dissensiones faciunt, &c.* Ad Præpositum, teste S. Isidoro lib. 1. etymol. cap. 1. Sæculo VII. pertinebat sollicitudo Monachorum, actio causarum, cura possessionum, satio agrorum, plantatio & cultura vinearum, diligentia legum, constructio ædificiorum, opus Carpenteriarum, & Fabrorum. Eorum quoque meminit Gregorius M. lib. 2. ep. 3. & alibi. De Decanis vero diu ante S. Benedictum Hieronymus & Casianus meminerunt, quibus Abbas commendabat regendos Monachos 10. unde & Decanorum nomen meruerunt. Agit de illis etiam S. Augustinus de moribus Eccl. lib. 1. c. 31. iniquiens. *Opus suum tradunt eis, quos Decanos vocant, eo quod sunt denis Præpositi.* Et S. Benedictus in sua Regula: *Per Decanos ordinatur omnis utilitas Monasterii; ut dum pluribus committitur, unus non superbiat.*

20. Sub imperio Caroli M. Præpositi & Decani à Monasteriis ad Capitula secularia traditi sunt.

N. 13. h. t. obiter adnotavimus Crodogangum Metensem Episcopum Clerum secularium in communitatem congregasse, formæque Capitulorum presentium Sæculo IX. fundamenta jecisse. Constat autem ex ejus Regula his Congregationibus præscripta, ipsum eam ad normam Regule S. Benedicti effinxisse, ac contempnere; & consequenter Capitulos Cathedralibus & Collegiatis Præpositos similes Monasteriorum dedisse; uti aperte colligitur ex Capitularibus Caroli M. l. 1.

c. 88. ubi habetur: *De his, quos Præpositi Canoniorum aut Monachorum ordinandos expetierint, eadem forma servanda est.* Erant quoque vj ejusdem Rûgule in dictis capitalis Decani Capitulares, Archipresbyteri, de quibus egimus lib. 1. T. 24. similes, & quidem plures, in quos eminebat Jurisdicção & potestas Præpositi. De quibus intelligenda sunt, quæ scribit Ebbo de Rhemeni Capitulo: *Cujus etiam (Præpositi) prudentissima circumspicção Decanis sibi suppositis invigilare debet: ne unus quidem à maximo ad minimum absque ejus conscientia, & licentia unius diei spatio nequam ab officii sui loco dest.*

21. Horum prærogativa, dum vita communis inter Canonicos vigeat, mera erant Officia ad nutum Episcopi amovibilia.

Quantum ad Præpositos id constat ex can. 138. Concilii Aquigranensis sub Ludovico Pio, ubi habetur: *Oportet Ecclesie Prælatos, ut de congregatione sibi commissa tales eligant boni testimonii fratres, in quibus onera regiminis secure possint partiri; quibus etiam talem conferant potestatem, ut vice illorum fungentes, & inobedientes Canonica censura corrigere, & obediennes hortando ad meliora valeant provocare.* Et de Præpositis simul atque Decanis Monasteriorum idem Conventus Aquigranensis can. 55. & 56. A. 817. statuit: *Ut Præpositus, Decanus, Cellarius de eorum Monasterio, nisi causa necessitatis, vel utilitatis non removeantur.* Ad quorum normam cum instituti tum essent Præpositi, Decanique Capitulorum secularium, eos merum obitile officium in aprico est. De quibus pro coronide hujus Tituli audiatur doctissimus Thomassinus p. 1. lib. 3. c. 66. N. 7. hæc scribens: *In Regula Canoniorum cap. 10. Crodogangus unum eundemque donat nomine, dignitate, & potestate Archidiaconi, Præpositi, & Primitierii. Qui Archidiaconus, vel Primitierius, &c.*

Sec. qui Archidiaconus, vel Præpositus, &c. Archidiacono sane eadem commendata potestas fuerat in omnes unius Ecclesie Clericos, nondum tunc in communis vite societatem devinctos, qua postea creata est Præpositi, post Congregationes Clericorum institutas. Itaque primum Archidiaconi & Præpositi officia conjuncta in unum fuere, quæ sejuncta deinde fuere, ut esset penes Præpositum Jurisdicção in omne Capitulum, penes Archidiaconum autem præca in alios omnes totius Diocesanos Clericos Autoritas. Itaque præpositura Capitulorum velut decerpta fuit

portio quedam Archidiaconatus: ita ut Præpositi deinceps Vicarii fuerint Episcoporum, & eorum Jurisdicçãois administri in Canonicos, sicut Archidiaconi (& post ipsos Vicarii Generales) in Clericos cæteros omnes Diocesanos. In quibus pulcherrime relucant antiqua officia Archipresbyteri & Archidiaconi Ecclesie Cathedralis. Addit denique Regula Crodogangi ibi: *Si quo se graviori flagitio obtrinxerit Archidiaconus, vel Præpositus, ab Episcopo utrumque exauctorari debere, aliumque substitui.*

TITULUS XXV.

De Clericorum Peculio.

1. **S**Altum grandem facimus à Titulo V. hujus Libri ad Titulum XXV. excusablem tamen, cum intermedii Tituli commentationem historicam vel profus non admittant, quales sunt illi de variis contractibus prænotati, vel quidquam singulare non habeant, quod in prioribus non sit jam delineatum; quin & passum commodum, ob materia hujus Tituli cum prioris connexionem, ac dependentiam: in priori siquidem Titulo Ecclesie æconomiam circa ipsas præbendas Ecclesiasticas lustravimus; nunc videndum, quid per successionem Sæculorum senserit circa Jus ipsum Clericorum in proventus ex dictis præbendis iidem obvientes. Quam commentationem momentose Quæstioni, *An Beneficiati sint Domini fructuum superfluum*, ab Ecclesia *nequid decise*, lumen aliquid allaturam in Domino confidimus; eo quod nullo partium, sed investigandæ veritatis studio abrepti, eam aggressi fuimus, quid nobis nihilominus verosimilius videatur, subinde indicantes.

2. Inscribitur autem præfens Titulus de Peculio Clericorum, quamvis in Capi-

tulis subjectis nomen peculii non occurrat, sed id unum fere caveatur, ut si quæ post ordinationem ex rebus Ecclesie, vel occasione Ecclesie Clericis obvenierint, vel Clerici acquisiverint, ad Ecclesiam, tamquam ad eam pertinentia, revertantur. *Admodum autem verisimile est*, inquit Van-Espen p. 2. Juris Eccl. Tit. 32. c. 1. *rebus Ecclesie, quæ Clericis ad usum conceduntur, nomen peculii inditum fuisse, postquam facta beneficio erectione ipsa bona Ecclesie in quasdam portiones singulis Titulis annexas dividi, & à communi massa bonorum Ecclesie separari ceperunt; atqui tum demum hoc nomen iis inditum fuisse exemplo peculii, quo Romani significabant omne id, quod Servus Domini permissu separatum à rationibus dominicis habet.* L. ff. de Peculio. De qua divisione late egimus Titulo 5. hujus Libri.

3. Hæc autem divisio bonorum Ecclesiasticorum lapis est quasi lydius utriusque contrariæ sententiæ circa propositam quæstionem: nam qui affirmant Beneficiarios esse veros Dominos fructuum superfluum beneficialium, (de his namque

que princeps est difficultas, non de Patrimonialibus, aut aliunde quam intuitu Ecclesie acquisitis, de quibus nulla; aut de quasi patrimonialibus, seu fructibus stola, &c. aliisque instabilibus, vel de Patrimonialibus, de quibus severiores quidam negative sentiunt) equidem concedunt Episcopos ante bonorum Ecclesiasticorum divisionem non fuisse dominos massæ Ecclesiasticorum proventuum, sed meros dispensatores, qui quod suæ sustentationi competenti supererat, ex intentione largientium in reliquos Ministros, alioque pios usus distribuere tenebantur, & quidem ex iustitia; eo quod non alia intentione à Fidelibus gazophylacio Ecclesie collata fuerint: at facta horum bonorum divisione, & tam Episcopo, quam inferioribus Clericis, atque Ecclesiarum fabricæ, nec non pauperibus assignata determinata portione, negant hi, pernegantque superflua ex portione Episcoporum, vel inferiorum Beneficiorum in pios usus ex iustitia, adeoque sub onere restitutionis esse applicanda. Videturque ipsis satis favere D. Thomas tum 2. 2. q. 185. A. 7. in (-) tum Quodl. 6. q. 7. A. 12. ad 3. ubi ait: *Ad 3. dicendum, quod bona Ecclesiastica non solum sunt dispensanda pauperibus, sed etiam Ecclesie Ministris: unde secundum Canones debent dividi hoc modo, ut aliqua pars cedat in usus pauperum, & aliqua in usus Ministrorum, & in cultum Ecclesie. Aliter ergo dicendum est de illis Ecclesiasticis bonis, quæ principaliter sunt attribuenda necessitatibus pauperum, & ex consequenti necessitati Ministrorum, sicut sunt bona Hospitalium, & aliorum huiusmodi: & aliter de illis bonis, quæ sunt principaliter attributa usibus Ministrorum, sicut sunt præbendæ Clericorum, & alia huiusmodi. Nam in primis bonis peccatum committitur non solum ex abusu, sed etiam ex ipsa rerum conditione, dum aliquis in suos usus absumit, quod est alterius; & ideo tenetur ad restituti-*

nem tamquam defraudator rei alienæ. In secundis vero bonis non committitur peccatum nisi per abusum, sicut & de bonis patrimonialibus dictum est: unde non tenetur aliquis ad restitutionem, sed solum ad penitentiam peragendam. At alii, qui negant Beneficiarios, etiam post assignatas singulis determinatas portiones, esse veros dominos eorum, quæ ex his portionibus superfluant, constanter affirmant, Ecclesie sensum, etiam post hanc immutationem disciplinæ, invariatur permansisse, ut sicut Episcopus ante illam superflua ex communi massâ ex iustitia tenebatur in usus pios convertere, ita & post illam quilibet Beneficiarius idem ex iustitia de superfluis suæ portiones teneatur facere; ita quidem, ut aliqui hoc non tantum extendant ad superflua in fructibus strictè beneficialibus, quales sunt stabiles proventus fundorum Præbendalium, sed etiam ad superflua redituum stolæ, stipendiorum Missæ, Concionum, Capellaniarum etiam aulicarum, & bonorum Patrimonialium; uno verbo, omnium, quæ Clericus quiscumque intuitu Ecclesie obtinet. Hancque sententiam dicunt esse Doctorem omnium æræ Christianæ usque ad recentiores Scholasticos, quos ajunt rationi nimium fidentes, officiumque spirituale Clericorum ad Mercenariorum temporalium decempedam mentientes, nec intentionem Ecclesie Fundatorumque cordi habentes, adeoque in ipso questionis limine offendentes contrariam opinionem procedisse, æternæ totius Cleri salutis adeo periculosam. Quid Patres aliaque Ecclesiastica monumenta de hac re habeant? cum grano salis referemus.

4. Ab Ecclesie incunabulis usque ad divisionem bonorum Ecclesiasticorum Sæculo V. factam certum est, Episcopos ex mente Ecclesie, & Fidelium Beneficiorum non fuisse dominos massæ communis Ecclesiasticæ, sed tota quanta ex illis intentionibus eroganda fuit in usus pios ex iustitia.

Hanc

Hanc propositionem adstruunt illæ auctoritates, quas hoc lib. tit. 5. à N. 6. usque ad 8. adduximus. In quibus equidem dispensatio bonorum Ecclesie arbitrio Episcopi permittitur, sed una severissime præcipitur, ne in alios, præterquam pios usus, sacra illa substantia convertatur, quo, & non alio fine à Fidelibus fuerat in corbonam missa. Id quod pro his feculis adhuc confirmari potest ex S. Profpero, vel, ut alii volunt, ex S. Juliano Pomerio lib. 2. de vita contemplativa c. 39. ubi postquam narravit, quomodo S. Paulinus Episcopus Nolanus, & S. Hilarius Episcopus Arelatenis omnia sua contempserunt, & pauperibus erogassent, antequam ad Episcopatum venirent, insert: *Unde datur intelligi, quod tanti ac tales Viri, qui volentes fieri Christi Discipuli renuntiaverunt omnibus, quæ haberent, non ut Possessores, sed ut Procuratores facultates Ecclesie possiderent. Et idcirco scientes nihil aliud esse res Ecclesie, nisi vota Fidelium, pretia peccatorum, & Patrimonia pauperum, non eas vindicantur in usus suos ut proprias, sed ut commendatas pauperibus dividunt.*

6. Eadem intentio Ecclesie & Fundatorum, post divisionem bonorum Ecclesiasticorum factam, & portionem suam singulis assignatam, non fuit immutata.

Id adeo verum est, ut ipsi Patroni affirmativè sententiæ fateantur, Beneficiarios non posse sine gravi peccato fructus superfluos abigere, adeoque habere dominium eorum restrictius, quam sæculares suorum. Id quod inferius amplius patebit ex denegatione testandi de bonis intuitu Ecclesie perceptis, Clericis constanter facta. Et certum est, ne unquam Fidelium suam substantiam Ecclesie sive ante, sive post divisionem bonorum factam ea mente contulisse, ut Clerici inde luxuriose lauteque vivere, atque confanguineos suos, &c. ditare valeant; nec unquam Ecclesia has oblatio-

Tom. II.

nes eo animo videtur suscepisse, quasi essent merces, cujus lucranda & approprianda causa sui Ministri spiritualia ministrare deberent populo; sed nude tantquam necessariam sustentationem, sine qua Evangelicis Ministris, qui temporalibus lucris faciendis renuntialent, non possent subsistere; nec facile perluadebitur, Fideles vel ipsam Ecclesiam contrariam intentionem unquam habuisse. Unde & post factam sæculo V. horum bonorum divisionem usque ad ipsam compilationem decretalium res Ecclesie, vel intuitu Ecclesie acquisitæ, vocantur vota Fidelium, pretia peccatorum, & Patrimonia Christi ac pauperum. Et quidem Sæculo VI. Synodus Matisconensis Can. 4. ait: *Ut quæ oblationes Fidelium defunctorum, quæ Ecclesie conferuntur, retinent, veluti Rentatores Ecclesie, aut egentium necatores ab Ecclesia liminibus arceantur.* Et S. Gregorius ejusdem Sæculi fine vel VII. initio lib. 5. ep. 55. monet Protasium Aquentem Episcopum, ut Virgilio Arelateni dicat: *Ut Pensiones, quas prædecessor ejus per annos plurimos de Patrimonia Romanæ Ecclesie percepit, & apud se retinuit, ad se, quia pauperum res sunt, studeat destinare.* Non dubitavit ergo S. Gregorius Patrimonium Ecclesie Romanæ dicere res pauperum. Et in ep. 57. ad Arigium Gallie Patricium scribit: *Præterea filium nostrum Candidum Presbyterum, quem ad gubernationem Patrimoniali Ecclesie nostræ, quod illic est, transmisimus, vobis per omnia commendamus, confidentes à Deo nostro vos mercedis vicem recipere, si rebus pauperum solatia sua gloria vestra devota mente præstiterit.* Sive ergo res Ecclesie suæ repetat, sive tuitionem earum commendet Gregorius, eas non nisi ut res pauperum considerat. Eandem definitionem bonorum Ecclesiasticorum tanquam notam, & ex traditione Patrum receptam retinuit Ecclesia tempore Caroli M. epistolique Successorum, uti in eorum Capitulari-

K

lari-

laribus notatur, ac signanter lib. 1. c. 77. item lib. 5. c. 103. & in additione 3. c. 1. editionis Baluziana, ubi leguntur hæc verba relata à Gratiano 16. q. 1. c. 59. Quia juxta SS. Patrum Traditionem nominis res Ecclesie vota esse Fidelium, pretia peccatorum, & Patrimonia pauperum, cuique non solum habita conservare, verum etiam multa, Deo opitulante, conferre optamus. Idem sentiunt Concilium Turonense A. 849. in Synodica ad Nomeniorum Ducem Britonum. Valentium item A. 855. Can. 21. ad antiquorum Patrum sententiam provocans. Similia & in Synodis & in Authoribus illius & sequentium Saeculorum plurima occurrunt. Quin & Saeculo XII. exclamavit S. Bernardus: Res pauperum non pauperibus dare par sacrilegii crimen esse didicistis. Sane Patrimonia pauperum facultates Ecclesiarum. Et circa idem tempus Petrus Blesensis ep. 15. ad Carnotensem Episcopum scripsit: Si te illius Discipulum profiteris, qui venit ministrare, non ministrari, sic ministrabis pauperibus, ut non vituperetur Ministerium tuum, ut Patrimonium Christi & Pauperum ejus, quod tibi commissum est, in egentium necessitates, non in usus extraneos expendatur. Concordat ad esse eodem Saeculo XII. Gratianus hanc questionem 12. q. 3. 4. & 5. ex professo tractans, atque Conciliorum decreta bene multa congerens in id conspirantia, exortes Patrimonii Beneficiarios nil posse acquirere, nisi Ecclesie nomine, nihil largiri. Ubi admonet doctissimus Thomastinus p. 3. 2. lib. c. 16. N. 2. *Uoo Gratiani usu & moribus adhuc vixisse antiquos Canones, atque adeo senescente jam saeculo XII. persuasissimum adhuc fuisse, nil proximi dimitti posse earum pecuniarum, quas ex redditibus sacris cuiusque parcomonia segregasset, vel fundorum his pecuniis emptorum.*

7. Capitula hoc Titulo in Decretales Gregorii Papæ IX. Saeculo XIII. relata,

eundem sensum Ecclesie, & Fidelium fundatorum circa bona beneficia confirmant.

Sic enim habet cap. 1. *Investigandum est, si nihil Patrimonii habent Presbyter, quando promotus est ad Ecclesiasticum Ordinem, postea emerit prædia, cuius Juris sint? quoniam Ecclesie, ad quam nihil habens promotus est, esse debent juxta Canoniam auctoritatem.* Et secundum: *Presbyter cum Dicesim tenet, de eis, quæ superemerit, ad ipsius Ecclesie nomen scrip. uram faciat, aut ab ejus ordinatione discedat.* Tertium item: *ut unusquisque Presbyter res, quas post dies consecrationis acquisierit, propriæ Ecclesie relinquat.* Quartum denique: *Inquirendum est, si quis Presbyterorum de redditibus Ecclesie, vel oblationibus, vel votis Fidelium alieno nomine res comparavit: quia sicut nec suo, ita nec alieno nomine Presbyter fraudem facere de facultatibus Ecclesiasticis debet.* Quoniam hoc Sacrilegium est, & par crimini Judæ furis, qui sacras oblationes asportabat, & furabatur. Accedit cap. 9. de Testamen. ubi Alexander III. respondet Vigilanti Episcopo: *Quod licet Clerici de his, quæ paterne successione vel cognationis intuitu, aut de artificio sunt adepti, seu dono sanguineorum, aut amicorum, non habito respectu ad Ecclesiam, pervenerunt ad ipsos, libere disponere valeant; de his tamen, quæ consideratione Ecclesie percipiunt, nullum de jure facere possunt Testamentum.* Quibus auctoritatibus permoti rigurosiores Canonistæ sidenter concludunt, Clericos non tantum non esse dominos bonorum superfluatorum beneficiarium, seu eorum, quæ consistunt in relictibus stabilibus, sed neque Parimonialium, seu quæ frugaliter vivendo sibi congregant, quia nec bonorum quasi Parimonialium, seu reddituum instabilium ratione stolæ, Celebrationis Missæ, Concionum, Capellaniarum bellicarum, vel aulicarum obvencientium, eo quod hæc omnia

omnia accipiant consideratione Ecclesie; ejus intentionem tum ante, tum post bonorum Ecclesiasticorum divisionem fuisse, ut ea non aliter, præterquam in pios usus, expendere valeant, ex allatis huc usque auctoritatibus, aliisque similibus præterdunt. Quin ajunt, quod si Episcopus vel alius Clericus beneficiatus ea habeat bona Patrimonialia, ut ex eis sufficienter sustentari possit, nec hunc, nec illum Ecclesiasticos proventus in suos usus convertere posse. Id quod probare nituntur ex Canone 40. Apostolorum, quem supra T. V. N. 6. retulimus. Item ex Canone 25. Antiocheno apud Gratianum causa 12. q. 1. can. 22. 23. 24. in quibus permittuntur Episcopis stipendia Ecclesie cum ea restrictione, si modo indigeant. Præterea ex S. Augustino ep. 185. ad Bonifacium apud Gratianum causa 23. q. 7. c. 3. ubi ait: *Quæ tamen (bona Ecclesiarum), si pauperum compauperes sumus, & nostra sunt & illorum: si autem privatim, quæ nobis sufficiunt, possidemus, non sunt illa nostra, sed pauperum, quorum procuratorem quodammodo gerimus, non proprietatem nobis usurpatione damnablem vindicamus.* Unde id, quod Augustinus de Episcopis sui temporis, seu ante divisionem bonorum Ecclesiasticorum edixit, post eorum divisionem de omnibus Clericis pronuntiavit Dionysius Carthusianus, qui floruit Sæc. XV. in Tractatu contra pluralitatem Beneficiorum art. 14. inquit: *Bona Ecclesie sunt stipendia Ministrorum ejus indigentium hujusmodi bonis. Quid si eis non egeant? non sunt capaces talium bonorum ad proprium usum. Verumtamen serviendo Ecclesie faciunt hujusmodi bona esse sua, ut ea indigentibus pie dispensent, non ut sibi thesaurizent, possideant, & immoderate seu absque necessitate & indigentia absumant.* Et Tractatu de vita Canoniorum art. 24. proposita questione: *An Canonici & Ministri Ecclesie, qui de suo se Patrimonio possunt sus-*

*tare, licite convertant in usus suos bona Ecclesie? priusquam ad resolutionem questionis descendat, præmittit: Securus est salubritas creditur ac paritur dictis Sanctorum, per quos locutus est Spiritus Dei, quam Scholasticorum quorundam, qui suo magis, quam expedit, credunt & nituntur ingenio, auctoritatem Sanctorum ad suam retorquentem opinionem. Quamvis ergo (concludit post hæc) de proposita questione quidam dicant Scholastici, posse id licite fieri, consultius tamen credendum est standum est verbis Hieronymi, & Bernardi, imo & Summi Pontificis, Beati quoque Prosperi. Ait enim Damafus Papa: *Qui bonis Parentum sustentari possunt, si accipiunt, quod Pauperum est, sacrilegium incurrit.* Dionysio Carthusiano concinit doctissimus Cardinalis Belarminus lib. 1. de Clericis cap. 27. ubi quærens: *An qui bona Patrimonialia habent, possit simul bona Ecclesiastica habere? & pro utraque sententia allatis nonnullis auctoritatibus credit, Auctores utriusque sententiae posse forsitan conciliari, ut dicamus S. Prosperum (quem citat pro negativa) loqui de illis, qui plane habent sufficientem sustentationem ex Patrimonia aut Beneficio. Tunc enim alterum est superfluum, & proinde Pauperibus debitum. Alios vero Auctores loqui de illis, qui neque ex Patrimonia, neque ex Beneficio sufficientem omnino sustentationem habent.* Hi enim utrumque retinere possunt, modo ex utroque nihil accipiant ultra sustentationem decentem, juxta conditionem proprii Status. Tandemque concludit: *Quod enim vere superfluum est, dandum esse pauperibus, Theologi communiter docent.* Ex quibus auctoritatibus Summorum Virorum hoc hic notandum est, nimirum, tam ante, quam post Tridentinum Concilium commune fuisse Theologorum sententiam, Beneficiarios non esse dominos fructuum superfluatorum beneficiarium, seu illorum, quæ intuitu Ecclesie acquirunt, ut habet cap. 9. de Testam.*

Testam. controversiam vero solum fuisse de eo, an *Patrimonio abundantes* ex stipendiis Ecclesie possint vivere? ex quo magnum præjudicium accedere videtur contrariæ modernorum Scholasticorum sententiæ fere communi, nimirum, *nota novitatis*.

8. Causa præcipua, cur recentiores Theologi à veteribus in re tanti momenti recesserint, videtur esse, quod aliam ideam sibi formaverint de Officio Clericali, quam antiqui.

Dum enim reflecterent ad illud Apostoli: *Quis militat suis stipendiis unquam? quis plantat vineam, & de fructu ejus non edit?* aliove similes initio hujus Tituli relatos, concludebant Apostolum illis indicasse, non secus deberi Clericis stipendium, aut mercedem, quam militibus sæculari, aut cultoribus vineæ, alisque operariis suarum operarum stipendium, non propter eorum *indigentiam*, sed propter *operas & labores præstitos*; & consequenter, sicut milites, alique operarii mercedis acceptæ sunt veri domini, ita & Clerici. At antiqui, considerantes illa Christi verba, *Gratis accepistis, gratis date*, & vocationem Petri ad pastorale Officium per notabilia illa verba ter repetita, *Petree amas me?* judicaverunt Clericos evangelicæ ministeria debere obire. *Gratis*, nec ob alium finem, aliamve mercedem laborare, quam ut *Christum lucrifaciant*; & quamquam ipsis stipendia debeantur, non tamen tamquam *Meres laborum* suorum, sed per modum sustentationis necessariæ in victu & vestitu, &c. & consequenter non esse superfluum dominos, sed nudos dispensatores in usus ab Ecclesia & benefactoribus intertos; atque in hunc tantum modum & non aliter intelligendum ajunt Apostolum LL. cc. unde Doctissimus Estius in 1. ad Timoth. 5. v. 18. advertit: *Neque significat Apostolus hac parte, subsidium temporale habere rationem Mercedis, quam Prædicator Evangelicus pro*

*labore & opere suo recipiat; id enim esset vendere Evangelium, quod Gratis debet annuntiaris; sed sensus Apostoli est, sicut Operarius dignus est Mercede, unde vivat, ita & Evangelii Ministrum dignum esse honorario subsidio, unde sustentetur. Tantum enim in hac comparatione spectatur sustentatio operanti debita. Unde & Christus Matth. 10. eandem sententiam adferens pro mercede Cibum nominavit: Dignus est, inquit, Operarius Cibo suo. Quo mercedis, & sustentationis discrimine posito, si Benefactores, & Fundatores Beneficiorum bona sua non alia intentione Ecclesie Ministris contulerunt, nisi ut inde honeste vivant, & superflua in pios usus dispendant; sique Ecclesia ita & non aliter frui Clericos vult suis bonis, in aprico esse videtur, illos fructus superfluos intuitu Ecclesie acquisitos teneri in pios usus elargiri, non tantum ex caritate sub peccato mortali obligante, uti fatentur recentiores, sed etiam ex justitia; & consequenter si eos dilapident, non tantum habere peccatum in collo, uti loquuntur, sed etiam onus restitutionis in dorso. *Illum enim, qui contra voluntatem concedentis bona concessa dispendat, ad restitutionem teneri omnia jura clamant.* Quod autem Ecclesia bona à Fidelibus sibi collata non aliter ac præscripto modo fruenda concesserit, Fidelesque illa hac intentione Ecclesie contulerint, ex decretis Pontificum, Conciliorum, & omnium Patrum loquendi modo manifestum sit, nec negari poterit à quopiam cordato, qui auctoritates præferunt Titulo allatas sine præjudicio expendit. Qui modus loquendi, & decernendi cum idem permanerit in Patribus, Conciliis, &c. post factam honorum Ecclesiasticorum divisionem, Beneficiorumque erectionem, etiam eadem mens Ecclesie & Fundatorum perseveraverit est necesse; cum hoc solo discernimine, quod sicut Episcopis ante illam divisionem superflua communis cassæ ex justitia in pios*

usus

usus debebat erogare, ita post divisionem factam quilibet Beneficiarius superflua particularis cassæ ex justitia in eisdem usus dispensare obligetur. Unde à severioribus Canonistis arguuntur Patroni contrariæ sententiæ, quod non satis pendentes naturam Ecclesiasticorum Officiorum, intentionemque Ecclesie, ac Fundatorum, sed mercenariis temporalibus Clerum comparantes, ex hoc non satis firmo principio in re maximi momenti ab antiquis recesserint, alioque suis argumentis apparentiam multam habentibus, quin efficaciam, si Cleri officia ita considerentur, in suam sententiam pertraxerint. Confirmari possunt dicta ex eo, quod incredibile sit, pientissimos Imperatores, Reges, Principes, alioque fundasse tot Beneficia, que tam manifeste superfluos habent reditus, alio fine, aliæque intentione, præterquam ut per sacras ac Deo consecratos Cleri utriusque manus in egentium necessitates, alioque pios usus expendantur. Hinc est, quod Seculo IX. munificentissimi Imperatores Carolus & Ludovicus Ecclesiarum bona habita non solum conservare, verum etiam multa, Deo opulante, conferre optaverint, suisque Successoribus severissime interdixerint illorum sub quocumque prætextu invasionem. En verba eorum ex lib. 1. suorum Capitularium c. 83. apud Gratianum 16. q. 1. c. 59. *Quia juxta Sanctorum Patrum traditionem novimus res Ecclesie vota esse Fidelium, pretia peccatorum, & Patrimonia pauperum, cuique (Ecclesie) non solum habita conservare, verum etiam multa, Deo opulante, conferre optamus (notent adversarii causalem, ob quam Imperatores Ecclesie multa conferre optaverint, & ex illa manentem generalem Fundatorum Beneficiorum intentionem). Ut autem ab Ecclesiasticis (Personis) de dividendis rebus Ecclesie suspicionem dudum conceptam amoveremus, statuimus, ut neque nostris, neque filiorum, & Deo dispen-*

sante, Successorum nostrorum temporibus, qui nostram, vel progenitorum nostrorum voluntatem, vel exemplum imitari voluerint, ullam penitus divisionem aut jacturam patiantur. Ut posterior Capituli pars illustretur, notanda sunt, quæ Correctores Romani in hoc Capitulum annotant. Sic autem habent: *In Capitulis autem MSS., que ab Episcopis Provinciarum Rhemenfis ac Rothomagensis Ludovico Regi missa fuerunt, hæc habentur ad hunc locum pertinentia: Quia vero Carolus Princeps Papini Regis pater, qui primus inter omnes Francorum Reges ac Principes res Ecclesiarum ab eis separavit atque divisit, pro hoc solo maxime est æternaliter perditus. Nam S. Eucherius Aurelianensis Episcopus, qui in Monasterio S. Trudonis requiescit, in oratione positus, ad alterum sæculum raptus, & inter cætera, que Domino sibi ostendente conspexit, vidit illum in inferno inferiori torqueri. Cui interroganti ab Angelo ejus custode responsum est: Quia Sanctorum judicatione, qui in futuro judicio cum Domino judicabunt, quorumque res abstulit, & divisit, ante illud judicium anima & corpore sempiternis poenis deputatus est, & receipt simul cum peccatis suis poenas propter peccata omnium, qui res suas & facultates in honore & amore Domini ad Sanctorum loca in luminaribus Divini cultus, & alimonis Servorum Christi, ac pauperum, pro animarum suarum redemptione tradiderant. — Quod cognoscens filius ejus Pipinus, Synodum apud Liptinas congregari fecit, & quidquid de rebus, quas Pater suus abstulerat, potuit, Ecclesie reddere procuravit. — Unde & D. Carolus Imperator adhuc in Regio nomine constitutus Edictum fecit, nimirum, mox allatum. Hanc tamen damnationis Caroli Martelli narrationem ceu fabulam refellit Nat. Alex. Sec. VIII. hist. Eccl. c. 7. §. 4.*

9. Ex dictis hoc & præcedentibus nu-

meris

meris momenta illorum, qui Clericos ajunt esse dominos fructuum superfluum, valide infirmantur.

Nihil enim eos juvant textus Apostoli in favorem suę sententię afferri soliti; intelligendi enim sunt de necessaria sustentatione, non de mercede, de cujus fiant proprietarii (N. 8. h. t.), & similiter intelligendi sunt Canones aliquorum Conciliorum. Nec ipsos juvat bonorum Ecclesiasticorum divisio sub Simplicitate (ut falso arbitrantur N. 8. tit. 6.) facta, & inde ductum argumentum: quod sicut ante divisionem communitas eorum habebat dominium, ita post illam singuli Beneficij singularum portionum facti sunt heri; ex omnium enim Secularium, Patrum, ac Conciliorum Canonibus probatum videtur, Episcopos ante divisionem ex intentione Ecclesię & Benefactorum fuisse ex iustitia obligatos residuum, post competentem Cleri sustentationem, in pauperes alioque pios usus expendendi. Sicut ergo Clericus ea tempestate non aliud jus habuit in Cassam communem Ecclesię, præterquam honeste sustentationis; ita non plus juris accepit, postquam ipsi stabili portio fuit assignata, bene vero onus: quemadmodum prius Episcopus superflua communitatis, eadem superflua suę particularis portionis in pauperes, aliove pios usus expendendi. Eo vel maxime, quod facta bonorum Ecclesiasticorum divisio, portio pauperum cum illa Cleri fuerit confusa, cum amplius non existeret, nec dici irrefragabiliter possit, illam existere in Hospitalibus, cum certe non omnia Hospitalia ex bonis Ecclesiasticis sint fundata, nec omnes pauperes in Hospitalibus alantur, nec Fundatorum, dum Beneficia adeo pringua erigerent, intentio fuerit, ut soli pauperes Hospitalium ex superfluis alantur, sed tot quidem, ad quot eadem superflua se extendunt, &c. Non videtur etiam subsistere eorum responso ad Canones ante divisionem bonorum Eccle-

siasticorum conditos, illos nimirum Præcavii atavis, tritavique esse reliquendos, cum ante dictam divisionem conditi fuerint; replicatur enim primo, naturam bonorum Ecclesiasticorum post illam divisionem non esse immutatam (N. 6. 7. 8. h. t.). Replicatur secundo, Canones præfatos Seculo XI à Gratiano in suum decretum esse relatos, quod decretum partem Corporis Juris moderni efficit; & si legalem ex integro non obtinet auctoritatem, ejus tamen Canones eo vigore certo pollent, quo eorum fontes, unde desumpti sunt (lib. 1. Tit. 24. c. 5. N. 25. t.); placeant autem aspicere fontes laudatorum Canonum, & eos aliter revereri discent, quam ut ad Præcavii atavos relegentur. Nec minus tenet responso dari solita ad Capitula ex decretalibus N. 7. h. t. seu post factam divisionem allata: ea nimirum intelligenda esse, quod Cleri non sint Domini bonorum Ecclesię, hoc est, portionis pro fabrica Ecclesię, &c. segregatę, non vero bonorum superfluum Beneficij Ecclesiastici. Replicatur enim primo, auctoritates in decreto Gratiani post eandem divisionem canonizatas contrarium aperte statuere. Secundo, id ipsum aperte etiam statuunt Capitula hujus Tituli, si absque præjudiciis expendatur. Nec valet dicere, his Capitulis nudum contineri præceptum superflua in pios usus erogandi cum domino componibile; contrarium enim ex intentione Ecclesię & Fundatorum jam evictum est. Unde Patres & Concilia, dum prætendunt Beneficiorum ex iustitia obligari superfluos redditus in pias causas profundere, nequaquam exaggerative loquuntur, uti prætendunt; quis enim sentiet Patres voluisse conscientis Beneficiorum laqueos pedicasque parare? sed ita loquuntur inspecta natura Ecclesiastici Ministerii, & inde manantis Beneficij, Ecclesię quoque & Fundatorum intentione; quam num. illi, num recentiores Theologi melius assecuti sunt, iudicio Lectorum relinquatur.

10. Concilium Tridentinum nullatenus declaravit Beneficiorum esse dominos proprie tales portionis bonorum suo Titulo annexę; quin contrarium videtur sensisse.

Fidenter nimis Patroni contrarię opinionis ad hoc ultimum generale Concilium Seculo XVI celebratum provocant, quod unica particula fructus suos utatur Sess. 24. c. 12. item Sess. 23. c. 11. de Ref. quibus decernit, Beneficiatos à Residentia sua absentes pro rata absentię fructus non facere suos, sicut & eos, qui intra bi-mestris accepti Beneficij Professionem Fidei non emittunt. Id enim optimo jure facere potuit, quin questionem hanc scholasticam desinendo (quod scilicet in similibus materiis eidem solemne fuit) Beneficiatos horum fructuum dominos declaraverit. Cum enim juxta hodiernam disciplinam non minus plenam administrationem, nec minus liberum usum habeat quilibet Beneficiatus respectu portionis bonorum suo Titulo annexę, quam olim habebant Episcopi circa prædia & bona Ecclesię suę, non mirum, si & Beneficiatus proventuum Ecclesiasticorum Dominus credatur, & vulgari modo loquendi habere Dominium, seu fructus suos facere debeat, tametsi procuratoriam dumtaxat revera obtineat: eo quod tam liberum eorum dispensationem, etiam cum facultate suis usibus applicandi adificatur, ut soli Deo rationem dispensationis reddere obstrictus sit. Nec credo, quod sacra Congregatio contrarium usquam declaraverit, aut declaratura sit, si consuleretur, & similiter intelligendus est Bonifacius VIII. c. un. de Clericis non residentibus in 6. Recte autem usa est sacra Synodus termino *Fructus suos*, ut Beneficiatos distingueret à Monachis, qui ob defectum liberę dispositionis, etiam in causis pias rerum sibi obvenientium, non habent in particulari liberam dispositionem. Quid autem zelosissimi Patres Tridentini circa æconomiam reddituum Ec-

clesiasticorum sentiant? non ex ambiguo termino occasionaliter prolato, sed ex decreto hac de re ex professo edito, colligamus. Sic autem sonat Decretum Sessio- nis 25. de Ref. c. 1. *Quapropter exemplo Patrum nostrorum in Concilio Carthaginiensi non solum jubet (S. Synodus), ut Episcopi modesta suppellectili & mensa, ac frugali victu contenti sint, verum etiam in reliquo vita genere, ac tota ejus domo caveant, ne quid appareat, quod à S. hoc Instituto sit alienum; quodque non simplicitatem, Dei zelum, ac vanitatum contemptum præferat. Omnino vero eis interdicit, ne ex redditibus Ecclesię consanguineos, familiaresque suos augere studeant, cum & Apostolorum Canones prohibeant, ne res Ecclesiasticas, quę Dei sunt, consanguineis donent; sed si pauperes sint, ita ut pauperibus distribuunt: eas autem non distrabant, nec dissipent illorum causa; imo quam maxime potest, eos S. Synodus monet, ut omnem humanum hunc erga Fratres, Ne-potes, propinquosque carnis affectum, unde multorum malorum in Ecclesiã seminarium exstat, penitus deponant. Quę vero de Episcopis dicta sunt, eadem non solum in quibuscumque Beneficia Ecclesiastica tam secularia, quam regularia obtinentibus, pro gradus sui conditione observari, sed & ad S. Romanę Ecclesię Cardinales pertinere decernit. Jam sic Sacra Synodus hoc Decreto renovat Canonem Apostolorum 41. non semel à nobis jam laudatum, alioque ipsi similes; atque tam hic, quam alii ante divisionem bonorum Ecclesiasticorum, Episcopus non declaratur dominus proventuum sacrorum, sed nudos administratores constituerunt, ut legenti ipsum hoc lib. tit. 5. N. 6. sicut & alios omnes hoc Titulo allatos manifeste patebit, nec negant contrarię sententię Patroni: ergo ad mentem Tridentini natura fructuum beneficiorum post divisionem factam non fuit immutata. Et hinc S. Synodus in heren do*

phrali Patrum omnium retro Saeculorum res Ecclesiasticas vocat res Dei, non Beneficiorum, nisi in quantum frugali eorum sustentationi deserviant; prohibet ne eas in superfluo usus expendant. Concilium autem Tridentinum utique representavit Ecclesiam universalem: igitur res Dei contra intentionem Ecclesiae, & Fundatorum, à quibus eas habent, dilapidantes, non tantum videtur peccare mortaliter, sed etiam ad restitutionem teneri, utpote substantiam suae dispensationi creditam contra voluntatem Creditorum expendentes. Et hinc in Synodo Nonantulana A. 1688. habita à Cardinali de Angelis legitur: *Superfluos Ecclesiae redditus in pios usus expendant, memores illorum non esse Dominos, sed tantum commendatarios, & administratores.* Et in Synodo Valiterna habita à Cardinali Gibo A. 1698. *Quicumque redditus Ecclesiasticos possident, noverint res Ecclesiae nihil aliud esse, quam vota Fidelium, pretia peccatorum, & patrimonia pauperum, eorumque propterea Ministros se esse, non Dominos, ut quod illis superest, in pauperum necessitatibus erogent.* At ne quispiam existimet nos sentire, Concilium Tridentinum contrariam sententiam damnavisse, qui toties jam inculcavimus, idem Concilium circa controversias Scholasticorum nihil definire voluisse; ea, quae SS. Dominus noster Papa Benedictus XIV. in praecellissimo suo opere de Synodo Diocesana lib. 7. c. 7. N. 13. post relatas has duas Synodos, Nonantulanam nimirum, & Valiternam sapientissime subiungit, hic candidè exhibebimus, quae ita sonant.

Licet autem nos ejusmodi Episcoporum effata haudquam reprehendamus, cum liberum illis fuerit sententiam amplecti, quam innumeri Theologi laudabiliter propugnant, & tutiorem esse, atque in praxi consulendam etiam alii, qui pro contraria stant Doctores, fateantur, inter quos Lessius de just. & jur. lib. 2. c. 4.

num. 42. & Davallius 2. 2. Div. Thom. p. 2. Tract. de Caritate & Eleemosyna qu. 8. art. 6. attamen consultius exilimamus, ut Episcopus in Synodo abtineat à questione decidenda, suoque calculo adiciendo alteri ex controversis inter Catholicos opinionibus. In hoc autem proposito nos obfirmant Patres Concilii Tridentini. Scimus etenim enunciatum decretum Sess. 25. c. 1. de Reform. quo interdicitur Episcopis, ne ex redditibus Ecclesiae constanti quibus, familiareque suos augere studeant, ita prius fuisse efformatum, ut ejusmodi prohibitionis haec ibidem adderetur ratio, videlicet, *quia Ecclesiasticorum proventuum Dispensatores tantum sunt, & tamen haec postrema verba in generali Congregatione habita die 23. Novembris 1563. visa sunt Patribus expungenda, & re ipsa expuncta sunt; quoniam Cardinalis à Lotharingia Archiepiscopus Rhenensis, & Petrus Guerrerus Archiepiscopus Granatenis, alique Praesules illis intercessere, ne detrimentum afferrent sententiae, ut ipsi aiebant, valde communi, quae Ecclesiasticorum etiam superfluo proventuum dominium Beneficentiae attribuit. Rem totidem verè verbis narrat Cardinalis Pallavicinus hist. Concil. Trident. lib. 24. c. 3. num. 4. neque inficiatur Paulus Sarpi ejusdem Concil. hist. lib. 8. quamvis ut indulgeat suo genio, aut impugnandi, aut saltem obscurandi veritatem, decreto obtulisse asserat non Cardinalem à Lotharingia, neque Archiepiscopum Guerrerum, sed Episcopum Sulmonensem. Quod tamen saltem esse fatetur etiam modernus Auctor, qui Sarpi Historiam in Gallicum sermonem vertit, eodemque, quo Sarpus, infectus veneno, lividis notis alperit, ut legere est tom. 2. p. 724. N. 22. Quocirca si Concilii Tridentini Patres noluerunt Questionem attingere inter Catholicos exagitatam, jure meritoque nos consulendum duximus Episcopis, ne illam in suis Synodis deficiant, aut tamquam definitam assumant.*

Ur-

Urgeant ipsi & inculcent suis Clericis ex Ecclesiae stipendiis vicitantibus gravem obligationem, quam habent elargiendi pauperibus aliisve piis usibus applicandi sibi redundantibus Ecclesiasticis redditus, sed adhuc latentem hujus obligationis originem non investigant; ut enim aiebat Cardinalis Bellarminus in Epistola ad Theanensem Episcopum nepotem suum contrav. 8. & ult. parum refert determinare, unde illud proveniat gravis obligationis vinculum, quo caeteroquin omnes Beneficentiarum obtrungi indubitanter scimus. Non disputo (inquit Bellarminus) questionem illam, an Praelati sint veri Domini reddituum Ecclesiasticorum, & an teneantur restituere, quae male expenderunt. Parum enim refert, utrum Praelatus damnetur ad inferos, quia peccavit contra iustitiam, an quia peccavit contra caritatem, non bene distribuendo facultates suas. Solum quæro, in quos usus debeat expendere suas Ecclesiasticas facultates, ut non amittat vitam æternam.

Jam quod Angelici Doctoris auctoritatem tum ex quodlibeto 6. q. 7. art. 12. ad 3. (quam retulimus supra N. 3.) tum ex 2. 2. q. 185. art. 7. allatam attinet; ad utramque non possumus non respondere ex eodem Sanctissimo Domino ac Patre Nostro loco in continentem citato N. 10. Sic autem habet: Porro tam Authores primæ quam secundæ sententiæ sibi suffragari contendunt Angelicum Doctorem. Duplici in loco Sanctus Doctor hanc veravit questionem, in Quodlibetis nimirum, & in Summa. In Quodlibetis, quæ circa annum 1257. ab eo scripta testatur Echard. de Scripturis Ord. S. Dominici tom. 1. pag. 272. & Tourno in vita S. Thomæ pag. 177. aperte adhæret posteriori sententiæ. Etenim Quodlibeto 6. q. 7. art. 12. ad 3. hæc habet: Aliter dicendum est de illis Ecclesiasticis bonis, quæ principaliter sunt attribuenda necessitatibus pauperum, & ex consequenti ne-

Tom. II.

cessitatibus Ministrorum, sicuti sunt bona Hospitalium, & aliorum hujusmodi; & aliter de illis bonis, quæ sunt principaliter attributa usibus Ministrorum, sicuti sunt præbendæ Clericorum, & alia hujusmodi; nam in primis bonis peccatum committitur non solum ex abusu, sed etiam ex ipsa rerum conditione, dum aliquis in suos usus aflumit, quod est alterius: & ideo tenetur ad restitutionem tamquam defraudator rei alienæ. In secundis vero bonis non committitur peccatum, nisi per abusum, sicut & de bonis patrimonialibus dictum est; unde non tenetur quis ad restitutionem, sed solum ad poenitentiam peragendam.

Post exaratam quodlibeta fluente Clemente IV. qui die 5. Februarii 1265. fuerat Pontifex renuntiatus, operam dare cepit Angelicus suæ conscribendæ Summæ Theologicæ, & eundem Secundæ circa annum 1269. absolvit, uti profertur Echard. cit. loc. & Touron pag. 236. In hoc autem postremo opere, nempe 2. 2. q. 185. art. 7. sententiam retractasse, quam in Quodlibetis docuerat, contendunt plerique ex iis, qui primam opinionem propugnant. Verum, ut ingenue loquamur, in hoc ipso Theologicæ Summæ loco, quem isti Doctores sibi favere ajunt, videtur Angelicus doctrinam confirmare, quam in citato quodlibeto 6. tradiderat: præmissa siquidem distinctione bonorum, & differens de Ecclesiasticis proventibus Episcopi sustentationi assignatis, inquit: De his autem, quæ sunt specialiter suo usui deputata, videtur esse eadem ratio, quæ est de bonis propriis. Nihilominus tamen, quia hic S. Thomas non ita perspicue, sicuti alias solet, mentem suam explicuit, ideo Geuetus, ne sibi contrarium fateatur Angelicum, ejus doctrinæ esse addidit, de ejusdem hæc in re sententia ita cit. loc. concludit: Licet autem Angelicus Doctor singulari quadam perspicuitate mentem suam ut plurimum aperire soleat,

L

nul-

nullumque relinquat de veritate opinionis & mentis suæ dubitandi locum; fatendum tamen, illum in hac questione resolvenda verbis ita in speciem ambiguis usum esse, ut etiam infigniores illius Discipuli significaverint, docuerintque, quod juxta ejusdem Sancti Doctoris mentem Beneficiari non possunt esse domini reddituum Beneficiorum suorum; attamen

nonnulli reperti sunt, qui contrario plane modo illum mentem interpretati sunt, & fundamentum suæ sententiæ hauserunt ex Quodlibeto sexto. Inter relatos S. Doctoris Discipulos videatur Cajetanus in Commentario ad q. 185. art. 2. 2. 2. ubi S. Doctoris mentem contra dominium Beneficiorum exponit.

TITULUS XXVI.

De Testamentis & ultimis Voluntatibus.

1. Quamvis incapacitas testandi absolute non arguat carentiam domini, ut patet in mente captis, surdis, & mutis, in impuberibus, &c. qui testari jure prohibentur, sunt tamen rerum suarum proprietarii; fons tamen primarius hujus incapacitatis est dicta domini carentia. Nullus autem vel hospes in Jure Canonico est, qui neget Clericis facultatem testandi de bonis consideratione Ecclesiæ acquisitis omnibus sæculis fuisse respective interdicitam; sed his solum est circa motum hujus prohibitionis. Videtur autem Ecclesiæ facultatem testandi Clericis tam constanter inhibuisse, quia censuit eos non esse dominos fructuum beneficiorum ultra necessariam, ac honestam sustentationem remanentium, id quod ex subsistentiis Canonibus per sæculorum intervalva conditis dijudicandum erit.

2. Prioribus V. Ecclesiæ Sæculis prohibiti sunt Episcopi, & consequenter etiam Clerici de bonis intuitu Ecclesiæ acquisitis testari, eo quod judicaretur eorum tantum esse dispensatores. Ad probandam propositionem primo loco asserimus Canonem Apostolorum 39. (lib. 1. tit. 2. N. 25.) in quo habetur: *Manifeste sunt private res Episcopi, si modo privatas habet: manifeste item sunt Dominicæ, ut privatas quidem res*

Episcopus, cum moriatur, quibus vult, & quomodo vult, relinquendi facultatem habeat, &c. non vero res Dominicæ, seu intuitu Ecclesiæ acquisitas, quæ illatio quidem non habetur in textu, sequitur tamen ex antithesi posita: si queratur disparitas, illa est, quia Patres Antiocheni, ex quorum Canone 24. præfatus Canon à larvato Clemente compilatus est, ut ostendit Doctissimus Gibertus Tom. 1. Corporis Juris Eccl. per Regulas naturali ordine digestas pag. 54. judicaverunt Clericorum equidem habere dominium in Patrimonia, non vero in res consideratione Ecclesiastici Ministerii acquisitas. Sic autem habet Canon laudatus Concilii Antiocheni: *Sint autem manifesta, quæ ad Ecclesiam pertinent cum cognitione Presbyterorum & Diaconorum, qui sunt circa eum Episcopum, ut sciant, & non ignorent, quæ sint propria Ecclesiæ (hoc est, communis, non fabricæ), ut nihil ipsos lateat: ut si contingat Episcopum à vita migrare, iis manifestis existentibus, quæ ad Ecclesiam pertinent, ne ea intercendant & pereant: nec quæ sunt propria Episcopi, prætextu rerum Ecclesiasticarum vexentur.* Concinit eodem Sæculo IV. Concilium Carthaginense III. Can. 49. apud Grat. 12. q. 3. Can. 1. inquit: *Ut Episcopi, & quicumque Clerici, qui nihil habentes ordinantur,*

de

debeant omnia, quæ post ordinationem comparantur, Ecclesiæ conferre; si autem ipsis proprie aliquid liberalitate alicujus, vel successione cognitionis obvenit, faciant inde, quod eorum proposito congruit. Quem Canonem referens Cardinalis Baronius ad A. 337. scribit: *Occasio sciendi hujus Canonis fuit; cum redita pace Ecclesiæ ubique bonis afflueret, complures ex iis, qui eidem ministrabant, pietatem in quæstum convertentes, studio sanctitatis, & cura pauperum abjectis, divitias colligendi ardore dumtaxat flagrabant. Quam mercenariam affectionem in iis suppressere volens, eos erudit, Apostolicum munus ex Patrum traditione non esse obeundum propter mercedem temporalem; neque Laicos Fideles suam substantiam Ecclesiæ gazophylacio eo sine conferre; neque Ecclesiam alium usum harum rerum Ministris suis concedere vellet, quam ad debitam sustentationem necessarium, cum non debeant predicare, ut manducare, sed manducare, ut predicare valeant.* Et hæc fuit mens Ecclesiæ primorum quatuor Sæculorum circa Testamenta Clericorum. Quam exacte conabantur exequi Episcopi tam Orientis, quam Occidentis, quorum exempla refert Thomassius p. 3. lib. 2. cap. 38. 39. quæque inconcussa permansit Sæculo V. In Concilio enim Chalcedonensi A. 451. celebrato act. 10. perfecta est accusatio quatuor Edessæ Ecclesiæ Presbyterorum adversus Ibam ejus civitatis Metropolitanum. Reus autem hinc etiam agebatur, quod Suffraganeum suo Daniels Episcopo contineret, qui Testamento nepotibus Matronæ ejusdem, quam amabat, ea legasset bona, quæ ab Ecclesia obtineret: quique sibi retinuerat hereditatem Diaconi, quamquam spondidisset, omnia se in pauperes erogaturum, quod ex Ecclesiasticis præventibus ea provenissent. Cum vatum illud & inconvulsus sit, quod Ecclesiæ redditibus partum sit, ad Ecclesiam necessario redire debere. Omnibus ergo

Episcopis; Ecclesiæque Ministris persuasum Sæculo V. fuit id, quod Patres priorum Sæculorum de Clericorum Testamentis sanxerunt. Inter quos mira hujus persuasionis specimina dedit S. Augullinus, quæ vide apud Thomass. L. cit.

3. Absoluta testandi prohibitio de bonis intuitu Ecclesiæ acquisitis Clericis prioribus V. Sæculis facta, continuata fuit usque ad Sæculum VIII.

Et quidem Sæculo VI. Justinianus Imper. Cod. de Episc. & Clericis l. 34. Licentiam, inquit, habeat Episcopus, quicumque ante Episcopatum probatus fuerit habuisse, & quicumque post Episcopatum jure cognitionis usque ad quartum (gradum) ad eum pervenerunt, ad quos voluerit, ultima Voluntate transmittere. Cæteri rebus alio modo acquisitis ab eo dominio Ecclesiæ reservatis, nisi in utilitatem Ecclesiæ, vel opera pietatis consumptæ sint. Eadem distinctione habita in administratoribus cujuscumque loci Religiosi. Item, si quis Episcopus aut Minister Ecclesiæ moriatur sine Testamento, & successore legitimo, vel legitima (in res proprias Episcopi, vel Ministri) Successio competit Ecclesiæ, in qua constituti sunt. Hac certe lege, inquit Thomass. l. cit. non expelluntur nisi Episcopi, Abbates, & Administratores rerum Sodalitum alicujus; nec ea Clerici confringantur cæteri, cum eo ævo tam late pateret Beneficiorum, quam Clericorum nomen. Solis enim tunc & parvis distributionibus Clerici donabantur, quorum ex parci-monia difficillime potuissent agri & prædia coemi. At, ubi postea non sportulis solum & distributionibus gravati sunt Beneficarii, sed agris etiam & latifundiis beneficio suo illigatis, jam tunc sane & ipsi Administratores esse cœpere, & inconcussa administrationum lege justis sunt, idonea sibi seposita sustentatione, reliqua spargere omnia in pauperes. Cum enim oblationum & hostiarum Deo dicatarum una sit semper natura & conditio, ut

L 2

Reli.

Religioni & Caritati impendantur, nūquam hinc fas est, sæcularis opulentie instrumenta parari. Unde etiam Iustinianus Nov. 123. c. 19. præcipiat Clericos ceteros, res quolibet modo ad eorum dominum venientes habere sub sua potestate, ad similitudinem castrensium peculiorum, & donare secundum leges, & in his testari, licet sub Parentum sint potestate; id tamen nequaquam intelligendum est de rebus intuitu Ecclesiæ, sed aliunde his Clericis obvenientibus; alias melioris conditionis fuissent, quam Episcopi, quorum quartæ portioni suo usu addicte id oneris imminerebat, ut ex ea hospites advenæ & peregrini aleretur. Privilegium igitur hac lege solum dare videtur Clericis Iustinianus, ut de peculio sua sibi industria comparato ad similitudinem castrensium peculiorum, etiam sub Patria potestate constituti, testari valeant. Quamvis Græci Clerici tum sibaliam continentie abrumptentes, & liberos procreantes, sumptibus ex distributionibus Ecclesiasticis subinde parcerent, eosque seponerent, ut haberent, quod filiis transmitterent. Hinc religiosus eadem Iustinianæ leges in Occidente observabantur; unde Gregorius I. lib. 4. ep. 22. ad Cyprianum Diaconum scribit: *Quia ipse (Theodorus Episcopus) Testamentum dicitur condidisse, subtiliter ne quid de rebus Ecclesiæ suæ consumpsisset, te oportet inquirere. Et siquidem ex exinde aliquid incongrue minuisse didiceris, ita age, ut res ipse ab eo, cuius interest, modis omnibus reparentur.* Et lib. 5. ep. 1. cum Ecclesiæ Ravennatis Clerus Gregoriorum querelis suis interpellasset, quod Joannes episcopus Civitatis Episcopus Testamentum edidisset, Ecclesiæ utilitatibus, & Legibus ipsis Cæsareis inimicum; Mariniano ejus Successori præcipit, ut ea, que de Ecclesiæ sua, vel de acquisitis in Episcopatu rebus contra legem fieri statuta disposuit, nec auctoritate præbeat, nec aliqua in his ratione consentiat. Si quid autem de

propriis rebus, quas ante Episcopatum habuit, firmum per omnia robur obtinere necesse est. Non meminit his, aliisque similibus locis Gregorius M. Clericorum, quod cum parvis distributionibus, & alimentorum sportulis ceteri Beneficarii fruenterent, non facile videbantur congerere ex his posse, quo & tolerantiam vitam, & domos præterea agrosque sibi compararent. Interim ratio prohibitionis ad eos quoque excurrit Gregorii M. Sanctionibus Concilia Galliæ, Hispaniæ, & Africae his sæculis concordant; & Galliæ quidem Agathense Can. 6. Lugdunense II. Can. 2. Parisiense V. Can. 10. Quo & Testamenta Clericorum a sollicitatibus Legum eximuntur, & quasi prima lineamenta describuntur novæ Testamentorum forme, quam Jus Canonicum invenit primo Clericis, post etiam Fidelibus Laicis ad declinandas ambages, & verfutias in re tanti ad rem privatam publicamque momenti. Item Eponense c. 7. & 8. In Hispania Synodus Tartaconensis Can. 12. Sicubi defunctus fuerit Episcopus intestatus, à Presbyteris & Diaconibus de rebus ipsius inventarium fideliter conscribatur, à minimo usque ad maximum, &c. non ergo proximi defunctorum Episcoporum ad eorum ades accedebant, non hæreditatis se interponebant: unde colligere licet, qualia tum fieri solerent ab Episcopis Hispaniæ Testamenta. Et in Concilio Valentino Can. 3. prohibentur propinqui intestati Episcopi aliquid de rebus ejus occupare: *Ne forte cum hæreditariis rebus, etiam aliqua ad Ecclesiam pertinentia, vel permixta usurpent.* Quæ res dilucidius adhuc declaratur in Concilio Hispanensi I. Can. 1. & 2. Concinnant Concilia Tolentina IV. & IX. alia que bene multa, Clericos de rebus occasione servitii Ecclesiastici acquisitis testari prohibentia.

4. Eadem disciplina perseveravit sub Carolo M. & ejus hære usque ad Sæculum X. fraudibusque subinde repagula objecta.

Con-

Concilium Francofordiense A. 794. Can. 41. ait: *Et propinqui vel hæredes Episcopi res, que ab Episcopo sunt acquisitæ, aut per comparationes, aut per traditiones, postquam fuerit ordinatus, nequaquam post ejus obitum hæreditare debeant, sed ad suam Ecclesiam Catholicæ. Ille autem, quas prius habuit, nisi traditionem ad Ecclesiam ex eis fecerit, hæredibus & propinquis succedant.* Coacisium item Parisiense A. 829. c. 26. Quoniam multi Episcoporum, amore propinquorum suorum de rebus sibi commendatis, suo, aut quorumvis amicorum nomine, prædia vel mancipia emunt, & ut in propinquorum suorum jus eadem statuunt; & ob hoc & jura Ecclesiastica convelluntur, ministerium sacerdotale fuscatur, imò à subditis detrahitur, & contemnitur: placuit omnibus, ut hoc deinceps avaritiæ genus caveatur, &c. & postquam Episcopus factus est, quascumque res de facultatibus Ecclesiæ, aut suo, aut alterius nomine qualibet conditione comparaverit; decrevimus, ut non in propinquorum suorum, sed in Ecclesiæ, cui præest, jura deveniant. Id ipsum ibi statuitur de Parochis his verbis: *Similiter & de Presbyteris, qui de Ecclesiarum rebus, quibus præsent, prædia eo modo emunt, faciendum statuimus. Quoniam multos Presbyterorum occasione taliter emptiarum rerum Ecclesias, quibus præsent, expoliasset, & à suo ministerio multis modis exorbitasset, & se diabolo mancipasse, multosque Laicorum ex hoc facto in scandalum damnationis & perditionis protaxisse cognovimus. Hæc similesque his sæculis factæ sanctiones, quibus Cleri disciplina in Galliis aliisque Regionibus collapsa restituebatur, illatæ sunt in Capitularia Regum Francorum, atque per ea confirmatæ. Nec minor circa idem punctum fuit Ecclesiæ Græcæ zelus; in ea siquidem obvium videtur fuisse sollicita cautela illi difficultati, ob quam in Ecclesiæ Latina Testamenta Clericorum su-*

binde permilla sunt, nimirum fecerendi bona propria Cleri à bonis intuitu Ecclesiæ acquisitis. Sic enim habet Ballamon Scriptor Græcus in Can. 22. Chalced. Tunc dicitur Episcopus res habere, & de his disponere ac testificari posse, quando, ut vult 50. Canon Apostolicus, cum primum fuit electus, que sunt sua propria, & que Episcopatus, descripsit. Nisi enim ita fecerit, omnia, que sunt ejus, ad Ecclesiam pertinent. Addit Ballamon, eo semel inventario conscripto, etsi præfesto fato intellatus obeat Episcopus, videri sibi proximos ejus succedere; quamquam mordicus hærent alii Carthaginiensi Canoni, quo intellati Successor Episcopi omnia ejus in potestate habet. Scitissimus rursus idem Ballamon docet, ubi Carthageniensis Canon ipsi Ecclesiæ adjudicat omnia mobilia Episcopi morientis, post ordinationem parta, exceptis iis, quæ ad eum devenissent donatione, legato, vel hæreditate ipsi separatim obtingente, non tam strictè id ad reliquos Clericos trahendum esse. Rationem vero eam esse, quod acquirere de novo quidquam haud possit Episcopus, nisi vel ex rebus Ecclesiæ suæ, vel ex obvenientibus sibi successionebus. At Clericis artes suppetere longe plurimas congerende pecunie, si quæquam arte præcellat, si libros exscribat, si pueros literarum rudimentis imbuet, si calamum, manumque ei commodet, cui sit à secretis; ex quibus innoxius artibus si pecuniam, opesque lucretur, & hinc fundos coemat, jure cogi non poterit heredem sibi asciscere Ecclesiam. Quibus omnibus expensis, in dubium nemo vocaverit, quin Jure Canonico & Civili Græcorum & Latinorum in id conspiratum, id usi his sæculis receptissimum fuerit, ut mobilia & immobilia omnia Episcoporum, & quorumcumque Clericorum ex opibus & redditibus Ecclesiasticis parta, post eorum obitum Ecclesiæ juris essent.

5. Absoluta prohibitio testandi ex bo-

nis

ni intuitu Ecclesie acquisitis etiam, ad causas pias Clericis à sacris primorum Sæculorum Conciliis, Romanicæ Pontificibus facta, atque usque ad Sæculum XI continuata, manutenta fuit hoc & sequentibus duobus sæculis: quamquam illis rigor priscorum Canonum, quantum ad pia legata, eaque modica, ex dictis preventibus Ecclesie facienda tantisper relaxari cœperit.

Prima pars majori ex parte demonstrata jam fuit Titulo præcedenti N. 6. ubi docuimus tempore Gratiani, qui Sæculo XII floruit, hanc fuisse communem omnium sententiam: unde & quæstionem V. causæ 12. sui decreti absolute inscribit: *Testamenta vero non licet eis conscribere, nisi de rebus propriis.* Superfunt porro & invidiosissima documenta, quæ persuadent usque ad A. 1300. priscos Canones, & decreta Juris Canonici novi, seu Decretalium vigorem pristinum illibatum retinuisse, nec Clericos potuisse sive integra valetudine, sive Testamento mobilium etiam suorum quidquam legare, nisi Ecclesie, vel pauperibus: nec proximos donare potuisse, nisi ut inopes, & pro inopia modo, vel obsequii, quod ab illis sibi præstitum esset. Unde Synodus Diocesana Colonienfis can. 5. statuit: *Clerici bona maxime immobilia, & quæ per Ecclesiam sunt adepti, sive per modum Testamenti, sive alias, non transferant ad Filios vel Nepotes, aut ad alios suos consanguineos, sed relinquunt ea Ecclesie, à qua sunt profecta.* Sed intuitu elemosynæ pauperibus, Religiosis, & piis locis, & illis, qui ipsis servierunt, sive consanguinei sint, sive alii, juxta servitii meritum de mobilibus dare possunt. Post quæ ibidem concedit Synodus, ut pro arbitrio suo legent, ac dispenitent hereditarias res omnes, & quas sibi sua ipsi industria adjecte, non ex bonis Ecclesiasticis. Denique excommunicatione hic percullunt Clerici, qui mobilia Ecclesie cognati reliquerint, dederintque.

Concordant ex alio per Sæculo XIII. Decretales hujus Tituli, & quidem cap. primi summariam sic habet: *Episcopus de rebus patrimonialibus testari potest, de rebus vero Ecclesie seu intuitu Ecclesie questis testari non valet.* Et Capituli 7. *De bonis per Ecclesiam acquisitis Clerici testari non possunt.* Cætera longum esset hic referre. Quin Sæculo adhuc XIV. cognati Clericorum non succedebant vel Testamento, vel quavis ratione alia in bona, quæ ex Ecclesie proventibus provenissent. Sic enim habet Concilium Toletanum A. 1324. can. 5. *Statuimus, quod nullus Clericorum bona intuitu Ecclesie acquisita filii, vel filiabus suis det, vel conferat inter vivos, vel Testamento contra Canonum instituta dimittat; præcipientes omnibus Episcopis in virtute S. Obedientiæ, quod Jura super hoc edita diligenter observent.* Et Constitutiones Archiepiscopi Toletani de A. 1322. *Parta, inquit, Ecclesiasticis obsequiis bona, ea dare, legareve filiis, quamvis justis, nefas esto.* *Constit. Concilii Tarrae. lib. 3. Tit. 12.* Nec minus in Concilio Tarraconensi de A. 1329. prohibentur Clerici, ne quos sibi privatos scribant hæredes sive Clericos, sive Laicos; sive proximos, sive extraneos. Nec enim id voluisse Concilia ea, quæ testandi copiam fecere de rebus Ecclesie.

Quantum ad II. partem Alexander III. c. 8. h. t. concessit, quod *Clerici viventes & sui compotes moderate valeant aliqua de bonis ipsis non ratione Testamenti, sed elemosynæ intuitu erogare in agritudine constituti.* Unde emolliri cœpit priscus vigor Canonum, ait Thomastius L. cit. ut testari de rebus mobilibus fas esset. Gliscenti ei indulgentia ab Alexandro III. restitum est, utpote à quo concessum tantummodo illud fuit, ut moderate inde fierent elemosynæ: *Non ratione Testamenti, inquit, sed ratione elemosynæ; & c. 9. h. t. De his tamen, quæ consideratione Ecclesie perciperunt,*
nullum

nullum de jure facere possunt Testamentum. At consuetudo dandi aliquid ex bonis intuitu Ecclesie partis per modum elemosynæ, cui jus aperte subscripsit, utpote intra modum se cohibenti, nec extra circumscriptos limites spatianti, hæc, inquam, consuetudo jam modi & finium horum impatiens, usu postea ad ipsam conditionem Testamentorum invaluit; valetque etiamnum, ut tamen jure decretalium nusquam dici possit confirmata, inquit ibidem. Qui & subdit: *Quin ex Concilio Altemensi in libris Decretalium edicitur: Si Presbyteri, Episcopi, caterique Clerici ante obitum suum de bonis hereditariis suis nihil staverint, & Ecclesiam illis ab intestato hæredem futuram. Si ante obierint, Altari, cui serviunt, omnia sanctificentur perpetuo, & in jus Ecclesie tradantur.* Lib. 3. Tit. 27. cap. 1. & 2. Ei capiti rubrica & glossa clausulam addidere à textu ipso valde alienam, qua videlicet Decretum illud ad Clericos arctatur, quibus nulli sunt proximi, & qui intestati obeunt. *Si decedat intestatus, & non habet consanguineos.* Sed quam consentit hoc decretum iis temporibus, quibus & rubricæ & glossæ conscriptæ sunt, seu Sæculo XIV. tam immaniter dissentit ab ipsius Canonis sententia, & ab usu eorum temporum & locorum, quibus sub Gregorio IX. libri ipsi Decretalium orbi Christiano promulgati sunt, nimirum ad initium Sæculi XIII.

6. Post An. 1400. seu Sæculo XV. invalere consuetudo cœpit, ut cognati hæreditates adirent Clericorum & Beneficiorum, ampliatione quadam ejus consuetudinis, quam jus tolerabat, ut aliquid eis legaretur, tamquam egenis & famulis; non tamen omnes adhuc Ecclesias pervasit eodem Sæculo.

Usum invaluisse in Galliis, quod Præsules ea in Ecclesia testari valerent, executorumque suorum Testamentorum constituræ, ex declaratione Caroli VI. A.

1381. emanata, aperte colligitur; sic enim habet: *Licet de jure, usu, & consuetudine, & communi observantia notorie observatis, Episcopis Regni nostri testari liceat, & in suis Testamentis executores ordinare.* Item ex Constitutione, quam idem Galliarum Rex A. 1406. edidit, in qua legitur: *Nisi forte in illis locis Regni, ubi de usu & consuetudine notorie observatis licitum sit Prælati ipsis, & aliis Viris Ecclesiasticis secularibus de ipsidem bonis facere Testamentum: quibus etiam ab intestato in dictis bonis secundum consuetudinem & observantiam supradictas sui succedunt hæredes.* Id quod confirmat Joannes Galli q. 16. & 290. *De consuetudine notoria, inquit, & notorie observata in Regno Francie, in Patria consuetudinaria, Episcopi, Presbyteri, Curati, & alii Beneficiati in acquisitione per ipsos antequam essent Beneficiati, vel post, sive mobilia, vel immobilia, habent hæredem, vel successorem propinquivorem, scilicet de eorum genere.* Habemus ergo primo in Gallia ampliationem ejus consuetudinis, quam Jus c. 8. h. t. tolerabat, ut aliquid propinquis, atque famulis legari possit tamquam egenis & beneficiariis, dum allatis autoritatibus edocemur, laudatam licentiam in absolutam testandi facultatem transivisse. Habemus II. hanc libertatem soli usui ac consuetudini innixam fuisse, de consuetudine notoria, &c. Habemus III. quod hoc Jus consuetudinarium ne quidem in Gallia hoc adhuc Sæculo fuerit firmiter stabilitum ex iis verbis: *Nisi forte in illis locis Regni, ubi de usu & consuetudine, &c.* Quin Carolina Constitutio de A. 1406. Successoribus Beneficiorum defunctorum substantiam ab ipsis relictam obvenire vult, non hæredibus, ut ad intentionem fundatorum, & priscorum Canonum, in pauperes, necessitateque Ecclesie expendatur: *Cum, inquit, fructus Ecclesiarum, & Beneficiorum quorumcumque, etiam vacantium,*

tam secundum dispensationem Conciliorum generalium & Jurium, quam secundum piam intentionem fundatorum ordinati sint ad sustentationem Ministrantium in divinis, ipsiusque divini cultus augmentum, alimentationem pauperum, redemptionem captivorum, Ecclesiarum, sacrorumque Aedificiorum reparationem, terrarum & possessionum Ecclesie culturam, jurium ipsorum conservationem, ceterorumque onerum incumbentium supportationem. Hinc etiam est, quod juxta tenorem Constitutionis ejusdem Galliarum Regis de A. 1381. ipsi quoque heredes Beneficiarium ad similia onera subeunda obligabantur: *Qui Executores* (verba sunt Constitutionis) *aut saltem Episcoporum heredes ad faciendum reparationes aedificiorum Episcopatum, dum casus eveniunt, per Judices & Officiarios nostros compellantur.*

Secunda propositionis pars vel ex eo patet, quod usus & consuetudo testandi in Clero ne quidem in Galliis, unde progressum habuit, generaliter invaluerit. Quæ insuper aditru potest ex eo, quod in aliis Christianæ Ecclesie Regnis priscus hoc tempore perennaverit usus, quo in nulla successione partem veniebant Beneficiarium cognati, nisi paupertatis, & familiaritatis Jure ac modo. Id quod colligit Thomassius L. cit ex Concilio Hafniensi A. 1425. Can. 18. quo bona Clericorum ab intestato decedentium dividuntur secundum Canonum sacrorum sanctiones. Item ex Concilio Salisburgensi A. 1420. Can. 40. quo servitum est in Clericis, Laicisque, qui obtentu Patronatus invadebant spolia mobilia, & immobilia Beneficium hinc excedentis, atque ita Ecclesiam spoliabant. Item ex Concilio Eboracensi A. 1466. cui execrationi fuit eorum perversitas, qui paulo ante mortem sua largiebantur omnia, ut ne superesset quidem, quod ad reparationes satis esset: ex quibus equidem conjecturari licet, Sæculo XIV. generalem

usum testandi in gratiam propinquorum, &c. in Ecclesia universali necdum invaluisse; sed nequaquam concludi, reliquas extra Gallicanam Ecclesiam ab hoc usu immunes fuisse: Concilium enim Detranum A. 1419. expresse vult valere Testamenta secularium Beneficiorum, si Canonice Instituti & Legibus Synodalibus consentiant. Idem esse censemus, verba sunt Canonis, de bonis Clericorum secularium decedentium, si juxta formam Provincialium vel Synodaliū Constitutionum sua ordinaverint Testamenta, vel ultimas voluntates. Synodi ergo hujus Sæculi jam non vetabant simpliciter à Clericis condi Testamenta, sed modos testandi præscribebant. Inter quos præcipui erant, ut haberent licentiam ab Episcopi, ut constat ex Constitutionibus Episcopatus Leodiensis A. 1449. à Nicolao V. confirmatis, atque ne eis bonis beneficiis ad causas profanas testarentur.

7. Eodem Sæculo XV. permixta est testantium Beneficiorum conscientie potestas testandi conformiter Juri Canonico, & consuetudini à Decretalibus non improbatæ. Seu valida & legitima habebantur absolute Testamenta Clericorum, nonnata eorum manente conscientia gravissima necessitate observandæ Juris Regulæ, & Canonice consuetudinis convenienter Libris Decretalium. Qui novus usus Sæculo XVI. convaluit, ac latius serpsit, Ecclesia solum tolerante.

Priori propositionis parti suffragatur Rainaldus ad Annum 1431. ubi narrat, Cardinales, qui electioni Eugenii IV. interfuerunt, inter alia Capita, in quæ juramento seiplos adedere, ut ea futuris etiam Pontifex observaret, hoc quoque sanxisset: *Quod bona Dominorum Cardinalium, Prælatorumque, nec non aliorum Cortesanoꝝ in Curia decedentium nullo modo occupabit, vel occupari patietur; sed permittet juxta Juris dispositionem & consuetudinem, quæ in multis Regnis & Regionibus servantur, fieri executionem.*

cutiones juxta voluntatem decedentium, relinquendo conscientiam eorum distributionem bonorum, ad eos quomodolibet pertinentium. Non ergo jam hic onerantur Diaconi, alive, ut segregent bona Beneficium Ecclesie intuitu acquisita à Patrimonialibus, industrialibus, &c. ut olim fieri consuevit; sed conscientie Testamentum relinquunt, an ipsi hanc secretionem fecerint, & ad intentum sacrorum Canonum bona per Ecclesiastica officia parta in pias causas, reliqua ad libitum distribuunt.

Secunda pars ita eruitur, quod Concilia hujus sæculi de facultate testandi Clericis, tamquam de re usu recepta loquantur, ipsique id unum inculcent, ne facultates intuitu Ecclesie partas aliter, quam in pias causas, Testamento dispensent. Sic enim habent Constitutiones Synodice Stephani Poncherii Episcopi Parisiensis An. 1503. editæ: *Prohibemus Clericis eorum rebus male uti, & de bonis eorum Ecclesiasticis testari & legare aliis locis & personis, quam eorum Ecclesiis, si voluerint sacrilegium & ultionem evitare divinam, sicuti sacre Sanctiones prohibuerunt.* Et à Cardinali Campegio Germaniz Legato Apostolico A. 1524. inter complura reformatæ Ecclesie Capita vitio datum est Episcopis quibusdam, quod intestatorum Clericorum etiam Patrimonia invaderent. *Inhibemus insuper, ne imposterum Episcopi Clericis legitimis ab intestato decedentibus in Patrimonialibus bonis aut industria propria acquisitis succedere possint, aut debeant, cap. 23.* Similiter Concilium Colonienſe A. 1536. & Toletanum A. 1566. providet casibus iis, quibus Clerici ab intestato discedunt: igitur supponunt in iis facultatem testandi, restrictam tamen quantum ad preventum Ecclesiasticos ad causas pias, & onerata desuper eorum conscientia, quæ sola substantiam Ecclesiasticam à Patrimonialibus optime, fereque tantum fecerere valet.

Tom. II.

Tertia pars allatæ propositionis ita intelligenda est, quod Ecclesia toleret Testamenta Clericorum absolute, quia non potest facile discernere bona eorum Patrimonialia ab acquisitis consideratione Ecclesie; non vero quod toleraret apertam dilapidationem proventuum Ecclesiasticorum, etiam Titulo præscriptionis vel consuetudinis colorato, si defectu prædictæ discretionis tolli posset. Patres enim Tridentini, licet haud ignorarent in multis Regnis Testamentis Clericorum de preventibus Ecclesiasticis, etiam in favore Parentum non egentium, tolerari & valida reputari; nihilominus Episcopis, aliisque quibuscumque Beneficia Ecclesiastica obtinentibus omnino interdicit, ne ex rebus Ecclesie consanguineos familiaresque suos agere studeant; sed si pauperes sint, ut pauperibus distribuunt. Propter sola igitur odia litium ex defectu præfatæ discretionis necessario oriundarum, Testamenta Clericorum de preventibus Ecclesiasticis in usus profanos quantum ad executionem annullationem tolerantur, non aliter; manente interim obstricta Testatorum conscientia inviolabili vinculo intentionis Fundatorum, repugulo Sacrorum Canonum omnium Sæculorum, & ipsa natura bonorum ac proventuum Ecclesiasticorum. Nec unquam Patroni sententia, quod nimirum Beneficiati patrocinante præscriptione, vel consuetudine possint testari licite & valide de bonis Ecclesie constitutione acquisitis in usus profanos, se tueri possunt privilegio à Sixto IV. A. 1474. Bulla VIII. primitus impertito, quo permittitur Clericis, qui vitam ducere, & sedem desigere Romæ assentirentur, vel rure vicino ac suburbano ad 10. usque lapidem; ut vel superflites, vel appetente morte proximis suis darent, legarentque acquisitiones, & fructus redundantes Beneficiorum suorum, utque iis intestatis proximi succederent. Quod privilegium Julius III. A. 1549. Bulla V.

M

&

& Paulus V. A. 1606. Bulla XVIII. confirmarunt. His ipsis enim Privilegiis testati sunt Pontifices *Jure communi* veritatem esse Clericis hujusmodi testationem, posse tamen cohonestari, si ejusdem concessio sobria *maius Ecclesie universalis* bonum promotura speretur; quod certe intenderunt dicti Pontifices, dum rara hac facultate atrahere voluerunt homines in urbem toto Christiano orbe Principem, sed *pene desertam*, id quod eorum Constitutiones testantur; non vero obtineri potest per consuetudinem aut prescriptionem, eo quod hæc ex sua natura capax esset, totius Ecclesie bonorum in usus profanos expendorum facultatem tribuendi & iustificandi; nullo emolumento, quin maximo sponse Christi detrimento inde secuturo. Standum igitur potius videtur sententis Patrum, Pontificum, Conciliorumque primorum, & posteriorum sæculorum circa dispensationem bonorum consideratione Ecclesie partorum, quam subtilitatis quorundam recentiorum Casuistarum; eo vel maxime, quod, quantum ad Testamenta attinet, ex dictis hoc Titulo sole clarius sit, Clericos per 12. Sæcula de bonis Ecclesie consideratione acquisitis nequam testari potuisse, modicum deinde conferendi in vivis consanguineis familiaribusve ut *egenibus* concessum fuisse, hanc concessionem posthac consuetudine facultatem testandi ad pias causas peperisse, ac tandem in presentem disciplinam testandi absolute onerata Testatorum conscientia adolevisse, nec ullum Juris communis vel recentioris textum adduci posse, qui id ex professo faciat; quodque ex Titulis de Præbendis, & Peculio Clericorum à nobis commentatis satis

apparet; Clericos non esse dominos reddituum Ecclesiasticorum superfluum.

8. Quemadmodum autem mox laudato Titulo de Peculio Clericorum in tractanda historice quidem magis, quam scholastice quaestione illa: *An Beneficiati sint domini fructuum beneficiorum superfluum?* sententia negativæ subscribentes: nihilominus *contrariam sententiam* in suo valore ac pondere reliquimus; atque in hunc finem Sanctissimi D. N. Benedicti XIV. discursum impartiælem ex præclarissimo ejus opere de Synodo Diocesana lib. 7. c. 7. N. 13. adduximus: ita sententiam illam, quam ex Recentioribus propugnant Covarruvias, Garcias, Glette, Schambogen, Schmalzgræber, & Pichler: *Quod nempe Privilegium, vel consuetudine introduci possit, ut Clerici de bonis beneficalibus superfluis etiam ad causas profanas, & quidem non tantum valide, verum etiam licite testari valeant*, censura aliqua notare non præsumimus. Præsertim cum laudati Auctores in variis Diocesisbus consuetudinem illam testandi vigere adfirmet; eamque in Alma Archi-Diœcesi Pragensi obtinere illustris sublellii Doctores ejusdem Almæ Archi-Diœcesos colligant ex Synodo Archi-Diœcesana Pragensi ab Illustrissimo Sbigneo Berka A. 1605. habita. Titulo de Testamentis Clericorum, ubi habetur: *Clerici omnes Sæculares hujus Metropolis & Archi-Diœcesis nostræ, etiam si Beneficia Ecclesiastica cujusvis generis obtineant, liberam quidem habent testandi facultatem ex privilegiis antiquissimis, & immemorabili consuetudine; sed de bonis Ecclesie nomine acquisitis nullo modo testari seu disponere poterunt.*

TITULUS XXVIII.

De Sepulturis.

1. **I**N hoc Titulo principaliter agendum venit de loco, de ritibus, de jure Sepulturæ Fidelium Christianorum, deque suffragiis pro illis ab Ecclesia Romana fieri solitis. Locus, in quo nunc sepeliuntur Fideles Defuncti, est locus determinatus ac religiosus, iique vel Crypta Ecclesie, vel ager eidem contiguus, aut alias ad Sepulturas determinatus, qui cœmeterium, seu dormitorium appellatur. Ritus generales, atque præcipui Sepulturæ Catholicorum in Ecclesia Romana sunt, quod eorum corpora, seu etiam Tumbæ aspergantur aqua benedicta, incensentur thure, Psalms ac Hymnis Defunctis parentetur. Per Jus sepulturæ intelligitur tum Jus eligendi locum Sepulturæ ex parte sepeliendorum, tum Jus sepeliendi Defunctos ex parte Parochorum, simulque percipiendi intuitu functionum funebrium illam pensionem, quam hodie taxam stolar appellamus. Suffragia denique pro mortuis consistunt in Missæ Sacrificiis, aliisque à Ritualibus præscriptis piis precibus Deo Optimo Maximo pro sublevamine Defunctorum perfolvi solitis. Quæ pleraque cum à Novatoribus nostri temporis immodice cavillari soleant, eorum antiquitas, universalitas, & rationalitas jam ostendenda venit.

§. I.

De Loco Sepulturæ.

2. **I**N ipsis Ecclesie incunabilis Defunctorum corpora apud Romanos tum comburebantur, tum sepeliebantur; apud Judæos vero sepeliebantur.

Legem XII. Tabularum, in qua edicitur: *Hominem mortuum in urbe ne sepelito, neve urito*, ea tempestate quan-

tum ad combustionem cadaverum apud Gentiles adhuc obtinuisse, colligitur ex Minutio Felice, qui refert ab his probro fuisse factum Christianis, *quod exercebantur rogos, & damnet ignium sepulturam.*

Secunda pars colligitur ex Sepultura tum Lazari, Joan. 11. tum Christi, Matth. 17. tum Stephani, Act. 8.

3. Neo-Christiani tum ex Judaismo, tum ex Gentilitate conversi primis statim temporibus videntur adoptasse Sepulturam Judæorum, ac illam ignium Gentilitate solemnem reprobasse.

Id præter allata, aliaque Martyrum primitivorum Sepulturæ exempla, suadet à mox citato Minutio Felice allata exprobratio, quam illis faciebant, quod crederent eos ideo non tradere igni Defunctorum corpora, ne perirent; quibus scitissime reponit Minutius Felix, hanc Christianæ genti morem non ex infusa illa manare formidine, ne corpora pereant, quæ utique vel ardendo, vel putrescendo æque pereunt; sed ex veneratione, & observantia consuetudinis longe antiquioris, & religiosioris inhumandi, quam comburendi. *Non, ut creditur, ullum damnum Sepulturæ timeamus, sed & veterem, & meliorem consuetudinem humani frequentantur.* Verba sunt ipsius. Et usum comburendi Defunctorum corpora Sæculi IV. sine proflis exolevisse testatur Macrobius illius ætatis Author lib. 7. cap. 7. inquires: *Licet urendi corpora Defunctorum usus nostro tempore nullus sit.*

4. Nascente sub Judæorum, Gentiliumque persecutionibus Ecclesia, Fideles Defuncti non in aliquo determinato loco, sed vage plerumque sepeliebantur.

Jam supra retulimus lege XII. Tabularum